

Bacău

Sursele documentare cu privire la așezarea evreilor în localitate merg până la începutul secolului XVIII, o piatră tombală din 1703 atestând existența unei comunități. În 1742 domnitorul Moldovei Constantin Mavrocordat acordă unor negustori din cetatea Hotin dreptul de a se așeza la Bacău.

Numărul evreilor din Bacău a cunoscut o creștere accentuată încă de la jumătatea secolului XIX. În 1803 se găseau în localitate 233 de familii, iar în 1838 cei 1740 de evrei din oraș reprezentau 55% din totalul locuitorilor. Dezvoltarea orașului face ca ponderea evreilor să scadă ușor, astfel cei 3819 evrei băcăuani din 1859 reprezentau 42% din populație, iar în 1880 la Bacău trăiau 6122 de evrei (48%). Ponderea de 48% s-a păstrat și la recensământul din 1899 când s-au numărat 7902 evrei. În 1910 la Bacău trăiau 8209 evrei, iar la recensământul din 1930 cei 9593 evrei băcăuani reprezentau puțin peste 30% din populația localității.

Cei mai mulți dintre evreii din Bacău, la sfârșitul secolului XIX, erau negustori și meșteșugari sau aveau ocupații din domeniul industriei forestiere, textile sau în industria petrolieră.

În privința instituțiilor comunitare, Bacăul a cunoscut o dezvoltare corespondentă creșterii populației. Prima sinagogă cunoscută este ridicată la sfârșitul secolului XVIII din lemn. Deja la mijlocul secolului XIX existau 14 sinagogi în localitate, iar în 1890 numărul lor ajunsese la 21. În perioada interbelică Bacăul avea peste 30 de sinagogi și temple. Societatea Sacra din localitate este atestată printr-un pinkas încă din 1771. De asemenea, o școală de Talmud-Torah este fondată în 1828, iar în 1865 se deschide prima școală evreiască organizată după principii moderne. În perioada interbelică comunitatea reușește să deschidă chiar și o grădiniță, pe lângă un orfelinat, un azil pentru bătrâni sau spitalul care fusese inaugurat încă din 1862.

Mișcarea sionistă a apărut timpuriu la Bacău, iar printre cei care au format primele colonii din Palestina se găseau și evrei proveniți din Bacău. Asociații sioniste, precum și alte organizații evreiești au avut filiale puternice la Bacău în perioada interbelică.

La fel ca-n alte localități din Moldova, de-a lungul timpului au existat episoade de violență îndreptate împotriva evreilor. Acuzațiile de omor ritual apărute frecvent au cunoscut un moment mai acut în 1824. În 1884 o bandă de bătăuși instigată de către directorul fabricii de hârtie Letea au terorizat populația evreiască. În perioada interbelică incidentele cu caracter antisemit erau adesea provocate de către membrii sau simpatizanții partidelor de extremă dreapta.

În timpul Statului Național Legionar la fel cum s-a întâmplat și în celelalte orașe cu comunități importante de evrei au avut loc jafuri și abuzuri îndreptate împotriva acestora. În octombrie 1940 mai mulți funcționari din primăria orașului au arat și transformat în teren agricol suprafața din cimitirul evreiesc care era destinată înhumării decedaților. Tot în luna octombrie 12 familii de evrei de origine străină care locuiau în Bacău au fost expulzate și trimise la granița cu Ungaria, acolo unde le-a fost refuzată intrarea, rămânând pentru mai multe zile sub cerul liber la graniță.

În 21 iunie 1941, în urma ordinelor telefonice date de către Ministerul de Interne bărbații evrei din Bacău între 18 și 60 de ani sunt luați ostateci. Iar în 22 iunie se dispunea evacuarea evreilor din mediul rural în capitala de județ. Inițial evacuarea s-a făcut și la Moinești și Târgu Ocna, însă în scurt timp ambele comunități au fost la rândul lor evacuate la Bacău. Poliția orașului anunța în 4 iulie 1941 că în maximum 48 de ore toți evreii sunt obligați să poarte un semn distinctiv pe partea stângă a pieptului. "Steaua galbenă" trebuia să fie așezată la vedere, iar cei care nu se conformau urmau să fie arestați. În august 1941 evreilor din Bacău le erau impuse restricții de circulație după ora 21.

În toamna anului 1941 la Bacău au fost ținuți ostateci, sub pază militară câteva zeci de evrei care erau schimbați cu alții după 15 zile, hrana primind-o de la familii. În 3 octombrie în sinagoga transformată în lagăr se găseau 34 de evrei, poliția fiind responsabilă de internarea lor. În decembrie 1941 Garnizoana Bacău înființa un alt lagăr de internare în care prima serie de 20-30 de evrei urma să fie internată în 31 decembrie, schimbul lor urmând să aibă loc la 30 de zile. Totodată, poliția a eliberat evreii pe care îi ținea în sinagogă în 21 decembrie. Această practică a fost suspendată în februarie 1942 ca urmare a unei circulare emisă de către Ministerul de Interne.

Evreii din Bacău au fost trimiși masiv în detașamente exterioare de muncă, în special în cele administrate de către CFR, mulți ajungând chiar în Basarabia și Transnistria. În aprilie 1942 mai mulți evrei s-au plâns comandantului cercului de recrutare din oraș cu privire la abuzurile și agresiunile la care sunt supuși de către șeful plutonului din care făceau parte.

Comunitatea din Bacău reușise să organizeze o cantină a săracilor care oferea zilnic masa pentru 1000 de persoane. Cei mai mulți dintre cei ajutați erau membrii familiilor celor trimiși la muncă obligatorie în detașamentele exterioare.

Ca urmare a avansării trupelor sovietice în vara anului 1944, administrația românească a orașul s-a evacuat spre sud, iar de treburile urgente ale administrației s-a ocupat comunitatea evreiască. Astfel spitalul municipal a continuat să funcționeze, iar salariile angajaților orașului au fost plătite la timp.

Ca urmare a întoarcerii din deportare și refugierii evreilor din Transnistria, în 1947 la Bacău se găseau aproximativ 18000 de evrei. Cei mai mulți dintre aceștia au ales însă să emigreze, iar comunitatea a decăzut puternic în perioada comunistă. Conform ultimului recensământ, în 2011 în Bacău mai locuiau 40 de evrei.

Surse:

I. Kara, *Obștea evreiască din Bacău*, București, Editura Hasefer, 1995.

Așezările evreilor din România: memento statistic, volumul 2, București, Institutul de Arte Grafice Curierul Judiciar, 1947.

E. Schwarzfeld, *Din istoria evreilor: împopulară, reîmpopulară și întemeierea târgurilor și a târgusoarelor în Moldova*, București, Editura Uniunii Evreilor Pământeni, 1914.

Carol Iancu, „Bacău”, în *YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe*,
<http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Bacau>

Theodor Lavi, Eliyahu Feldman, Lucian-Zeev Herscovici, „Bacău”, în *Encyclopaedia Judaica*,
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/bacau>

Matatias Carp, *Cartea neagră* , volumul 1, București, Editura Diogene, 1996.

Lya Benjamin (ed.), *Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului din România. Documente*, Iași, Editura Polirom, 2005.

ACNSAS, fond Documentar, dosar D.2678, vol I; dosar D. 12210, vol. II.

[Marius Cazan]

MSFR-EM